

1)NOKTA (.):

a)Tamamlanmış cümle sonlarında kullanılır:

*Gözlerin gözlerime değince felaketim olurdu ,ağlardım.

*Beni sevmiyordun,bilirdim.

b)Kısaltmalardan sonra kullanılır:

* vb. *Prof. *Dr. *Cad. *Alm. *Ar. İng.

c)Sıra gösteren rakamlardan sonra "-inci" eki yerine kullanılır.

*Senin çocuk 1. sınıfta mı okuyor.

*Dün 25. yaşıma bastım.

d)Tarihlerin yazılışında gün,ay ve yılı gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

*21.03.1978

*29.X.1925

e)Saat ve dakika gösteren sayıları birbirinden ayırmak için konur:

*Yarın 08.45'te gideceğim.

2)VİRGÜL (.):

a)Yazıda sıralanan eş görevli sözcükler ya da söz gruplarını ayırmada kullanılır:

*O kitabı aradım , buldum.

*Fırat,Dicle önemli nehirlerimizdendir.

*Çalılıkusu'nu ,Huzur'u ,İntibah'ı okudun mu?

*Kitabı açtı ,birkaç sayfa çevirdi , yüksek sesle okumaya başladı.

*Yakında yine bahar gelecek , ağaçlar çiçek açacak ,kediler damlara çıkacak.

b)Anlama güç katmak için tekrarlanan sözler arasına konur:

*Oğlunu , kadersiz oğlunu bir daha göğsüne bastı.

*Akşam,yine akşam ,yine akşam

c)Hitaplardan sonra kullanılır:

*Sevgili Kızım,

*Değerli Öğretmenim,

* Saygıdeğer Müdürüm,

d)Yüklemden uzak kalmış özneden sonra konur:

*Ahmet Haşim, şiiirde anlamın kapalı olmasına ve musikiye önem vermiş bir şairimizdir.

*İşte bu adam, Türkiye'yi pislikten kurtaracak tek adamdır.

*Tatlılar,kalorisi fazla ;fakat vitamini az besinlerdir.

e)Cümlede vurgulanmak istenen öğelerden sonra konur.

*Yarın,buraya geleceksin ve bu işi çabucak bitireceksin.

f)Anlam karışıklığına meydan vermemek için adlaşmış sıfatlardan sonra kullanılır:

*Genç, adama ters ters baktı.

*Hırsız, çocuğu kovaladı.

*Yaralı, kadının yüzüne bakıyordu.

*İhtiyar, adamın suratına tükürdü.

g)Bazı cümlelerde anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

*Oku; adam ol baban gibi ,eşek olma.

*Siz de kazançlı çıkmak istiyorsanız benim gibi, hanımları alışverişe gönderin.

ğ)Bir addan önce gelen zamirlerden sonra kullanılır:

*O, şiiri niçin ezberlememiş?

*O ,güzel günlerine yeniden dönebilse.

*Bu, kadını bir daha görmemiş.

*Şu ,bahçeye dikilecekmış.

h)Arasözlerin başında ve sonunda kullanılır.

*Bu büyük komutanı, Atatürk'ü ,saygıyla anıyoruz.

*Bu yöre, Sibiryaya ve çevresi,alabildiğine soğuktur.

*Örnek olsun diye, örnek istemez ya, söylüyorum.

*Bir kuş, bir çiçek, bir böcek ,ne bileyim ben, her şey onun ilgisini çekiyordu.

*Ben de Ankara'da, o güzelim başkentte, beş yıl kaldım.

I)Yazıda tırnak içine alınmamış aktarma cümlelerin sonunda tırnak işareti yerine kullanılır:

*Minareyi çalan kılıfını hazırlar, diyordu.

*Artık sevmeyeceğim,dedi.

i)Cümle başında kullanılan "evet,hayır,yok,yoo,peki,tamam,hayhay,olur,

haydi,elbette..." gibi sözcüklerden sonra kullanılır:

*Hayır, bu işi sevmedim.

*Evet, yarın sınavsınız.

*Yoo,işte bunu yapamam, dedi.

3.NOKTALI VİRGÜL(:):

a)Birbirine bağlı olmakla birlikte her biri kendi içinde bağımsız cümlelerin arasında kullanılır.Bu tip cümleler birbirini açıklayan,güçlendiren ,biri diğerine örnek olan cümlelerdir.Bu kullanım özellikle atasözlerinde görülür.

*Yer üst üste iki kez sarsıldı; halk korkuyla sokaklara fırladı.

*Kısa bir konuşma yaptı; dinleyiciler onu uzun uzun alkışladı.

*Horoz ölür; gözü çöplükte kalır.

*Yalancının evi yanmış;kimse inanmamış

b)Virgülle ayrılmış sözleri ya da söz gruplarını farklı sözlerden ya da söz gruplarından ayırmak için konur.

*Sayısal derslerden matematiği,fiziği; sözel derslerden Türkçeyi, coğrafyayı çok seviyorum.

*Ahmet Haşim, Cenap Şehabettin sembolist; Tevfik Fikret ,Yahya Kemal parnasyen sainlerdendir.

*Erkek çocuklara Ali,Murat,Serhat; kız çocuklarına ise Yeşim,Senem,Serpil adları verilir.

c)Ögeleri arasına virgül konmuş sıralı cümleleri ayırmada kullanılır:

*Sevinçten, heyecandan içim içime sığmıyor; bağırarak,kahkahalar atmak,ağlamak istiyorum.

*At ölür, meydan kalır;yiğit ölür , şan kalır.

*Kel ölür , sırma saçlı olur ; kör ölür , badem gözlü olur.

d)Önceki cümleye "fakat,oysa ,lakin,ancak,çünkü..." gibi bağlaçlarla bağlanan cümlelerde bağlaçlardan önce kullanılır:

*Bu romanı inceledim ;fakat pek beğendiğimi söyleyemem.

*Köye sen git;ancak orada çok fazla kalma.

*Kazanacağım ;çünkü çok çalışıyorum.

NOT: Noktalı virgül, yukarıda sayılan bağlaçlardan önce kullanıldığı gibi bunların yerine de kullanılabilir.

*Bugün erken yatmalıyım;yarın sınav var.

*İşinle ne kadar küçük olursa olsun ilgilen; hayattaki tek dayanağın odur.

*Sıkı giyinin ;dışarı çok soğuk.

e)Öğeler arasında anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

*Murat;Hasan ,Ali ve Osman'dan daha çalışkanmış.

*Elma;armut,muz ve üzümünden yararlıdır.

f)Öznenen sonra virgüllerle ayrılan eş görevli sözcükler varsa ,özne noktalı virgülle ayrılır.

*1.yeni grubunun en ünlü temsilcilerinden olan Orhan Veli ; dili çok iyi kullanan ,okuyucuyu değişik bir romantizme sürükleyen , güçlü bir şairdir.

Not: Noktalı virgülden ve virgülden sonra gelen sözcükler - özel isim değil iseler- küçük harfle başlar.Diğer noktalama işaretlerinden sonra gelen sözcükler büyük harfle başlar.

4. İKİ NOKTA(:) :

a)Bir cümle veya sözcükten sonra yapılacak açıklamalardan önce kullanılır.

*Şimdi herkes ona şöyle sesleniyordu:Atmaca Kamil.

*Bence bu cinayetin iki nedeni olabilir:Birincisi namus meselesi,ikincisi çıkar kavgasıdır.

*Demokrasinin tek dayanağı vardır: O da özgürlüktür.

b)Alıntı cümlelerden önce kullanılır.

*Bu sanatçının **roman**la ilgili şu sözünü anmadan geçemeyeceğim:"Roman yol boyunca gezdirilen bir aynadır."

***Hacı Bektaş-ı Veli**:"Eline,beline,diline sahip ol." demiş.

b)**Öykü** ve romanlarda konuşma çizgisinden önce kullanılır:

*Süleyman Çavuş:

---- Bırak açma o bahsi ,dedi .

Kooperatif katibi kaşlarını çattı:

---- Yoo, böyle deme Süleyman Çavuş.

Not:İki noktadan sonra yapılacak açıklama bir cümle niteliğinde değilse küçük harfle başlar.

*En çok sevdiğim meyvelerden bazıları şunlardır:muz,elma,portakal...

5.KESME İŞARETİ('):

a)Özel adlardan sonra gelen çekim eklerini ayırmada kullanılır:

***Yakup Kadri**'nin **Yaban**'ı Kurtuluş Savaşı dönemini anlatır.

b)Kısaltmalardan sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır

*KKTC'yi her alanda destekliyoruz.

*Yarın ABD'ye gidecek.

NOT:Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu;büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır.

*kg'dan *PTT'ye

NOT:Sonunda nokta bulunan kısaltmalar, kesme işaretiyle ayrılmaz.

* vb.leri *mad.si *Alm.dan *İng.yi

c)Her türlü rakamdan sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılır.

*36'nın ortak bölenleri nelerdir?

*Sen 9'uncu sınıfta mı okuyorsun?

UYARI: Özel **isimler** yapım eki aldıklarında kesme işaretiyle ayrılmaz.**Yapım eki**nden sonra gelen çekim ekleri de ayrılmaz.

*Ankaralıdan *Konyalı *Amerikalılar *İslamcı *Aligil

NOT:-ler eki -gil yapım ekinin yerini tutarsa kesme işaretiyle ayrılmaz.

*Dün Alilere gittim.

*Sınıftaki Ali'ler ayağa kalksın.

NOT:Özel adlar yerine kullanılan 'o' **zamiri** cümle içinde büyük harfle yazılmaz ve kendisinden sonra gelen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

*Ben onun ne kadar kibirli biri olduğunu bilmez miyim?

d)Bazı sözcüklerde anlam karışıklığını önlemek için kullanılır:

*Osmanlılarda kadı'nın önemli bir yeri vardır.

*Pencereden kar'ı seyrediyorum.

e)Seslerin konuşma sırasında ya da şiirde vezin gereği düştüğünü göstermek için kullanılır:

*N'apalım *N'eylersin *N'etsin *Vardı m'ola sevdiğim yurduna

6.SORU İŞARETİ(?):

a)Soru bildiren cümle veya sözcüklerin sonunda kullanılır, cümle sözde soru cümlesi de olsa yani karşıdan bir cevap beklenmese de cümlenin sonuna soru işareti konur.

*Türk edebiyatının ilk yazılı belgesi nedir? (cevap bekliyor:gerçek soru cümlesi)

*Bu havada dışarı mı çıkılır? (cevap beklemiyor:sözde soru cümlesi)

*Böyle bir adama nasıl güvenirsin? (cevap beklemiyor:sözde soru cümlesi)

*Seni hiç sevmez olur muyum? (cevap beklemiyor:sözde soru cümlesi)

*Bu kitapları ona mı vereceğim? (cevap bekliyor:gerçek soru cümlesi)

b)Kuşku duyulan bilgilerin yanına ya da bilinmeyen bilgiler yerine parantez içinde konulur.

*Kayıkçı Kul Mustafa (?-1658?) halk edebiyatımızın destan şairlerinden biridir.

*Karacaoğlan'ın Güneydoğu Anadolu'da (?) yaşadığını söylüyor.

UYARI: İçinde soru sözcüğü olsa bile , bir cümle soru anlamı taşıyorsa sonuna soru işareti konulmaz.

*Neden gittiğini bilmiyoruz.

*Bana nasıl çalışacağımı söylemedin.

7.ÜNLEM(!):

a)Şaşma , korku, kızma ,heyecan,sevinme... gibi duyguları dile getiren cümlelerin sonunda kullanılır:

*Dur,bir yanlışlık yapmayalım!

*Git başımdan seni görmek istemiyorum!

*Eh, hayırlısı neyse o olsun!

*Lanet olsun böylesi işe!

*Böyle maç olmaz olsun!

*Yaşasın ,sınavı kazanmışım!

b)Küçümseme , yerme,alay etme amacıyla parantez içinde kullanılır:

*Akla durgunluk verecek reklam kampanyalarıyla büyük(!) sanatçılar yaratılıyor.

*Bu kasabada onun ne kadar akıllı(!) olduğunu bilmeyen mi var?

8.ÜÇ NOKTA(...):

a)Herhangi bir nedenle bitmemiş ya da okuyucunun anlayışına bırakmak için bitirilmemiş cümlelerin sonuna konur.

*Şu bahar yağmurları bir gelse...

*Birdenbire karşımıza çıkıveren yeşillik denizi...

*Karşı sahilde mor,fark olunmaz sisler altındaki dağlar,korular, beyaz yalılar...Bunları seyretmek bana huzur veriyor.

b)Birtakım örnekler sayıldıktan sonra "vb" anlamında kullanılır:

*Binanın tepesinden neler görünüyordu ki:caddeler,sokaklar,evler,insanlar...

*Bu köyün insanları konukseverdir,alçakgönüllüdür,iyidir...

c)Söz arasında söylenmek istenmeyen sözler yerine kullanılır:

*Şu ... adamı gözüm görmese iyi olacak.

*Kılavuzu karga olanın burnu b...tan çıkmaz.

9. TIRNAK İŞARETİ("... "):

a)Aktarma söz ya da cümleler tırnak içinde gösterilebilir.

*Sanatçının şu sözünü unutmamak gerekir:"Gerçek uygarlık insanın yüreğinde değilse hiçbir yerde yoktur."

b)Önemi belirtilmek istenen sözcükler , terimler tırnak içinde gösterilir.

* "Bayrak" bir ulusun bağımsızlığını simgeler.

*Günümüzün en önemli sorunlarından biri de "çevre kirliliği"dir.

c)Yazıda geçen eser adları tırnak içine alınabilir:

* "Çalikusu" Anadolu gerçeğinin tüm çıplaklığıyla anlatıldığı bir romandır.

NOT:Tırnak içindeki söze ek gelirse tırnaktan sonra gelir, kesme işareti kullanılmaz.

*Reşat Nuri Güntekin'in "Acımak"ını okumanızı tavsiye ediyorum.

NOT:Tırnak içindeki cümlenin içinde bir tırnak daha kullanmak gerekirse ikinci tırnak tekli olur.

* "Ahmet Mithat Efendi halkı eğitmek istediğinden:'Sanat toplum içindir.'der."

10.PARANTEZ(AYRAÇ) ():

a)Cümle içindeki açıklamalar parantez içinde gösterilebilir:

*Adana ve yöresi (Çukurova) ülkemizin pamuk ambarıdır.

*Böyle sözcüklere (yansımalara) her dilde rastlanır.

b)Bir sözcüğün eş anlamlısı parantez içinde verilebilir:

*Türk Dil Kurumu yerbilim (jeoloji) ile ilgili terimleri bir kitapta toplamış.

*Tezat (abartma) edebiyatta en çok kullanılan sanatlardan biridir.

c)Bir kişiden söz edilirken doğum ve ölüm tarihleri parantez içine alınır:

*Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974) teknik yönden kusursuz romanlar yazdı.

d)Yabancı sözcüklerin okunuşu parantez içinde gösterilir:

*Bacon (Beykın) denemeleriyle ün kazanmıştır.

e)Tiyatro metinlerinde hareketleri anlatan bölümler parantez içinde gösterilir:

*Adam—(Yerinden kalkar ,suratını asarak):Sen ne diyorsun beyefendi?

NOT:Parantez içine alınan bölüm içinde tekrar parantez açılması gerekirse ilk önce köşeli parantez açılır ve sonra köşeli parantez kapatılır.Aradaki parantez normal olur.

*Tasavvuf edebiyatının bu çok önemli sanatçısı[Yunus Emre(13.-14.yy)] yaşadığı dönemde evrenselliği yakalamıştır.

11.KISA ÇİZGİ(-):

a)Bir olayın başlangıç ve bitiş tarihleri arasında konur.

*Bu savaş 1859-1870 yılları arasında olmuştur.

b)Birbiriyle ilgili ülke,şehir ya da kavramlar arasında konur.

*Adana-Ceyhan arası kaç kilometre?

*Türkiye-İran ilişkileri geliyor.

c)Cümle içindeki arasözlerin ve aracı cümlelerin başında ve sonunda virgül,parantez kullanılabileceği gibi kısa çizgi de kullanılabilir.

*Şiir ve romanla ilgili düşüncelerimi -sen de bilirsin ki- ona uzun uzun anlatmıştım.

d)Cümle sonunda satıra sığmayan sözcüklerin bölünmesinde kullanılır.

.....söyledik-

lerimi unutma.

e)Dilbilgisinde eklerden önce ve mastar halindeki fiillerden sonra kullanılır.

* "Kulaklık" sözcüğündeki -lık yapım eki bir alet ismi yapmıştır.

*Işık sözcüğü, ış- fiilinden türemiştir.

f)Osmanlıca tamlamalarda kullanılır.

*Aslında Servet-i Fünun ve Fecr-i Ati dönemi ,edebiyatımızda yeni bir soluktur.

12.UZUN ÇİZGİ(---):

Konuşma metinlerinde konuşmaların başında kullanılır.

---Bu kitabı okudun mu?

---Hayır okumadım.

---Okumanı tavsiye ederim ,çok güzel.